

Et enda større drama

I skyggen av valg dramaet har det pågått et mye større drama og det fortsetter: Oppvarming av kloden, tap av matjord og biologisk mangfold og kamp mellom bønder og investorer om tilgang på jord. Resultatet av et valg drama kan omgjøres etter en stortingsperiode. For kloden gjelder en angrefrist på tusenvis av år før balansen er gjenopprettet, dersom det i det hele tatt er mulig.

I sommer kom nye alarmerende meldinger fra FN's klimapanel. Aftenposten tok rett før helga for seg en delrapport fra klimapanelet. Den viser at også Europa rammes med full tyngde av oppvarmingen av kloden. Trekkfuglene kommer tidligere, mens insektene kommer senere. Endringer som gjør at arter forsvinner. Fremmede arter sprer seg raskere. Økosystemene kommer i ulage. Det blir mer

floam, hetebølger, skogbrann, insektangrep og sykdommer.

Det vil kreves store investeringer for å sikre bebyggelse og infrastruktur. Mest alvorlig er likevel klimaendringenes virkning på matproduksjonen i verden. Det blir mindre mat å fordele på flere mennesker. Matprisene vil gå opp. Produksjonen av basismat som ris, hvete og mais vil gå ned. Det er en alvorlig påminnelse om hvor risikabelt det er å basere seg på import av mat og fôr.

Klimaendringer og andre miljøpåkninger forsterker hverandre. Dramaet blir ytterligere forsterket av kampen om matjorda. Den pågår fra to fronter. Jord går tapt som følge av klimaendringer med flom, ras og tørke. Samtidig som finanskapitalen sikrer seg makt over størst mulig andel av svinnende jordressurser.

Oppsummert

Bak valgkampen

1 Kampen mot klimaendringer og for å bevare matjord er et langt større drama.

Uten angrefrist

2 Valgresultat kan gjøres om. For kloden gjelder ingen tilsvarende angrefrist.

Tap

3 I det store dramaet er vanlige bønder taperne, de som er nøkkelen til et bærekraftig landbruk.

Matjord og mat er den nye gullressursen i verden. Investorer, oljenasjoner og andre som tenker strategisk, har forstått det. Etter at finanssystemene kollapset, søker pengene en trygg havn. I rike, demokratiske land blir vanlige bønder presset ut fordi de regnes som ulønnsomme. I land med med flytende styreforhold blir vanlige småbønder ofte direkte fordrevet fra jorda. Pengefolkets landbruk betjener et internasjonalt og (fortsatt) kjøpsterkt publikum. Taperne er vanlige bønder, de som sitter på nøkkelen til et bærekraftig landbruk som tåler klimaendringer.

For hvert år blir det mindre jord tilgjengelig for hver person på kloden. Knapphet betyr utsikter til profitt. Denne problemstillingen går under radaren i norske valgkamper. Slik kan det ikke fortsette.

SAGT

av andre

Jan Kjærstad: Om Norge.

FOTO: NTB/SCANPIX.

Norge I

* «Norge er gått fra å være et land der vi skulle ta litt fra de rike og gi til de fattige til å bli et land der tanken er at vi alle skal bli rike.»

Jan Kjærstad, forfatter, i Aftenposten.

Norge II

* «Nesten hver dag leser vi i avisen at klimaproblemet krever en ny økonomi. En ting er sikkert: Norge kommer ikke til å gå i bresjen for dette. En slik kursforandring vil være så upopulær at våre ledere ikke våger å foreslå den.»

Jan Kjærstad i Aftenposten.

Norge III

* «Dagens ungdom lever i luksus. Hvis det kom en krise i økonomien, ville de lete etter en app til telefonen som fyller opp kjøleskapet.»

Jonas Johnsrud Bøhn (18), førstegangsvelger og Rødt-politiker, til Klar Tale.

Norge IV

* «Parti- og medieeliten har kropp og sjel i urbane strøk.»

Alf Skjeseth, kommentator, i Klassekampen.

Norge V

* «Norge er et av de mest næringsvennlige land i verden, til tross for sutringen og klagingen fra Høyre, Fremskrittspartiet og NHO.»

Hallvard Bakke, tidligere Ap-statsråd, i Klassekampen.

Mat

* «Sodd er nok – jeg er ingen dessertkjerring.»

Trine Skei Grande, Venstre-leder, til Dagens Næringsliv.

Fredag 22. februar 1929

DAGENS GJEST

Kan en gammel avisartikkel, et stykke gulnet og sprøtt papir, si noe som helst om et menneske? Kanskje.

Det var tilsynelatende en helt alminnelig ukedag. Helgen sto for døren og på Hedemarken var det mest sannsynlig blistrende kaldt. Februar kan være bitende, og på Dystingbo i Vang utenfor Hamar ble det derfor fyrt i alle ovner. Dessuten, matluften slo imot deg fra kjøkkenet. Til helgen skulle det alltid være noe ekstra, og det var mange hender i sving. Til Henriette Schönberg Erkens berømte husmorskole kom det unge kvinner fra hele landet.

Dagene hadde sin egen rytme og timeplan. Posten kom i 12-tiden og med den hovedstadsavisene. Ved siden av etterlengtede brev til elevene var dette dagens lille høydepunkt der verden rundt plutselig banket på kjøkkendøren. Kokebokforfatterinnen selv holdt selvfølgelig Nationen og bladde trolig raskt gjennom avisen mellom alle sine gjøremål. På side 7 stoppet hun. Godt synlig, og rett under oppslaget om at Hulda Garborg mente norsk ungdom burde forære den kom-

mende kronprinsesse Märtha en telemarksbunad i bryllupsprengning, falt øynene på hennes egen spalte, «Vaart matstell».

Hun hadde gått rett på sak denne gangen. Her var det ingen propaganda for melkens mange vel-signelser. I alle fall ikke direkte. Borte var slagordene og alt snakket om vitaminer. I stedet startet hun med oppskriften på ostemasse og poteter. «Den nyoptatte ostemasse utrøres med fløten eller melken idet denne tilsettes skjevis», leste hun for seg selv og lot pekefingeren følge linjen videre mens hun halvhøyt mumlet at ostemassen «røres til den ser ut som lett, vispet kremfløte, tilsettes salt, pepper og revet løk. Serveres med nykokte poteter og friskt smør.» Hun hadde også tilføyd «Gikk i gamle dager for aa være herrekost paa landet», vel vitende om at Nationens lesere hadde sans for de gode, gamle dager.

Åtte oppskrifter hadde hun funnet plass til. Fire av dem var basert på meieriprodukter, dessuten var det små betraktninger om hva folk hadde meddelt henne når hun reiste land og strand rundt med sine matdemonstrasjoner. En baker på Sørlandet hadde sagt at det såkalte mysebrødet var etterspurt. Mysen, et restprodukt fra osteproduksjo-

Sjur Harby

Sjur Harby er arkeolog og skribent

nen som slåttekarene gjerne drakk i onnene, ble nå tilsatt brøddeigen til husmødrenes uttrykte begeistring. En meieribestyrer et annet sted hun hadde vært, hadde dessuten fortalt henne at «der var solgt tre ganger saa meget skummet melk etter melkepropagandaen mot hvad der før var solgt». «Været det ved», kommenterte hun i spalten sin, «er vi på den rette side: øket melkeforbruk, bedre folkehelse, landets fremgang».

Ved «Ostemasse og poteter», «Osteboller eller kaker» og «Ostekake» satte hun et kryss med blyanten. Hvorfor vet vi ikke, men nesten ordrett finner vi igjen de samme oppskriftene i hennes store kokebok. Den utkom første gang i 1914, og senere i utallige opplag, senest i 2008. Da var det samlede opplaget nådd 222.000 eksemplarer.

Av en eller annen grunn må hun ha revet ut avissiden og lagt den til side. I årenes løp forsvant den opp på loftet, der den ble liggende mellom bøker, kasser, avlagte klær og gamle fotografier.

Betyr det noe fra eller til, da? spør du. Ja, svarer jeg. Det skal ikke mer til enn en avisside og noen kryss for å bli litt bedre kjent med hun som etablerte det moderne kostholdet i Norge.

UTKLIPP

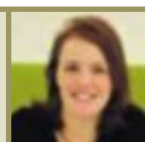
«Av en eller annen grunn må hun ha revet ut avissiden og lagt den til side.»

Sjefredaktør/daglig leder:
Mari Velsand
mari.velsand@nationen.no

Nyhetsredaktør:
Rino Andersen
rino.andersen@nationen.no

Politisk redaktør:
Pernille Huseby
pernille.huseby@nationen.no

Nationen arbeider etter Vær varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale bes ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. PFU holder til i Oslo, tlf. 22 40 50 40. Epost: pfu@presse.no